

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра теорії та історії держави і права

Основи права

РОБОЧА ПРОГРАМА НОРМАТИВНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань 0305--

Економіка та підприємництво

підготовки бакалавра

6.030504- економіка підприємства

Луцьк 2015

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи права» для студентів напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства». – 1 жовтня 2015 року. – с. 38.

Розробник: Коренга Ю. В., старший викладач кафедри теорії та історії держави і права:

Рецензент:

Яцишин М. М. – завідувач кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, професор.

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри теорії та історії держави і права

Протокол № 1 від 26 серпня 2015 року.

Завідувач кафедри:

М. М. Яцишин

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол № 1 від 19 вересня 2015 року.

Голова науково-методичної комісії факультету

А. П. Гусак

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету.

Протокол № 2 від «21» 10 2015 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ОСНОВИ ПРАВА»

Опис навчального курсу

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
<i>Кількість кредитів: 2</i> <i>Модулів: 2</i> <i>Змістовних модулів: 2</i> <i>Загальна кількість годин: 72</i> <i>Тижневих годин</i> <i>Аудиторних: 4</i> <i>Консультацій: 4</i> <i>Самостійної роботи: 6</i>	<i>Шифр і назва галузі знань: 0305-економіка підприємництво</i> <i>Напрямок: 6.030504 – економіка підприємства</i> <i>Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр</i>	<i>Нормативна</i> <i>Рік підготовки: 3</i> <i>Семестр: 4</i> <i>Лекції: 18 год.</i> <i>Практичні: 18 год.</i> <i>Самостійна робота: 20 год.</i> <i>Консультації: 16 год.</i> <i>Форма контролю: екзамен</i>

1.1. Анотація програми навчальної дисципліни « Основи правознавства »

Мета вивчення дисципліни « Основи правознавства »: формування основоположних знань з теорії держави та права; основ цивільного, трудового, сімейного права; вмінь орієнтуватися в чинному законодавстві, застосовувати теоретичні знання у практичному житті; навичок роботи з нормативно правовими актами, правильно застосувати правові норми у виробничо-службовій діяльності.

Завдання вивчення: науково обґрунтувати проблеми становлення правової системи України, принципи взаємодії органів місцевого самоврядування, формування вмінь та навичок користування нормативними документами на конкретному підприємстві, проводити їх аналіз щодо відповідності положенням цивільного права.

Предметом вивчення дисципліни є право як регулятор суспільних відносин у різних сферах суспільного життя.

Annotation of the program of educational discipline "Bases of jurisprudence"

Purpose of study of discipline "Bases of Jurisprudence": forming of basic knowledge's on the theory of the state and law, bases of civil, family, labor law; ability to be oriented in a current legislation, apply theoretical knowledge's in practical life, skills of work with normative acts, it is correct to apply legal norms in production activity.

Task of study of discipline: scientifically to ground the problems of becoming of the legal system of Ukraine, principles of co-operation of organs of local self-government, forming of studies and skills to use normative documents.

Article of study of discipline: right as a regulator of public relations is in the different spheres of public life.

2. Мета навчальної дисципліни:

Формування теоретичних знань та вироблення навичок, щодо практичного застосування норм права, формування у студентів високої правосвідомості та підвищення правової культури, вироблення навичок необхідних для аналізу правових норм та їх застосування на практиці, а також недопущення правового нігілізму.

2.1. Завдання навчальної дисципліни:

Завданням навчальної дисципліни є надання студентам систематичних знань з юридичних наук, виховання в них поважного ставлення до Конституції, законів та підзаконних актів України. Засвоєння специфічної юридичної термінології, певного правового мінімуму знань з цивільного, сімейного, трудового, адміністративного, кримінального права України неодмінна передумова майбутньої професійної діяльності фахівця в обставинах сучасного економічного життя. І тому вивчення цього інтегрованого курсу є обов'язковим елементом підготовки економіста спеціаліста з вищою освітою. У професійному плані вивчення курсу «Правознавство» поширює положення правового регулювання в сфері виробничих відносин. Майбутній фахівець повинен опанувати певний мінімум правових знань, що є передумовою успішної виробничої діяльності. Студенту належить оволодіти відповідною сукупністю знань, вмінь, навичок.

Джерельною базою є Конституція та закони України, ряд підзаконних актів Верховної Ради України, Президента України та Кабінету Міністрів України, а також підручники, навчальні посібники, монографії та науково-практичні коментарі до чинного законодавства. Вивчення гуманітарної нормативної навчальної дисципліни «Основи права» буде здійснюватися відповідно до вимог кредитно-модульної системи.

2.2. Вимоги до знань й умінь студентів

У результаті вивчення курсу студент повинен знати:

- поняття, сутність, походження, функції держави;
- поняття, сутність та походження права;
- елементи системи права і системи законодавства;
- основні ознаки і види правовідносин;
- поняття і види правової поведінки;
- поняття та ознаки правопорушення і юридичної відповідальності;
- основи цивільного законодавства;
- основи сімейного законодавства;
- основи трудового законодавства;
- основи адміністративного законодавства;
- основи кримінального законодавства.

Вивчивши курс, студенти повинні вміти:

- вирішувати завдання з основ цивільного, сімейного, трудового, адміністративного та кримінального законодавства;
- застосовувати на практиці норми різних галузей права;
- обґрунтовувати вибір правової норми, якої потребує певна ситуація;
- здійснювати пошук потрібної правової норми в законодавстві України;
- діяти в умовах недопущення правопорушень;
- реалізовувати суб'єктивні права і юридичні обов'язки;
- володіти навичками роботи з текстами нормативно-правових актів, зокрема, Цивільного кодексу України, Сімейного кодексу України, Кодексу Законів України про працю, Кримінального Кодексу України, з метою правильного аналізу правопорушень, а також реалізації своїх суб'єктивних прав та юридичних обов'язків

Викладання дисципліни здійснюється на основі читання курсу лекцій та проведення практичних занять (переважно у формі дискусії), групових та індивідуальних консультацій. Особливе значення в процесі вивчення курсу і закріплення знань відіграє самостійна робота студентів у вивченні нормативних документів, Конвенцій, основної та додаткової літератури. а також різні види контролю за рівнем засвоєння студентами навчального матеріалу. Зазначені види занять розроблені у відповідності до положень Болонської декларації.

Форми поточного контролю – усне опитування на практичних заняттях, тестові завдання, самостійна робота, ІНДЗ, співбесіди на консультаціях,

Форма підсумкового контролю – іспит.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчаючи дисципліну «Основи права», студент має ознайомитися з програмою дисципліни, її структурою, змістом і обсягом кожного змістового модуля, формами та методами навчання, з усіма видами і методами контролю, знань, методикою їх оцінювання.

Тематичний план дисципліни «Основи права» складається з двох змістових модулів, які логічно пов'язані між собою.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ДЕРЖАВА І ПРАВО. ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Тема 1. Історія та загальна теорія держави

Причини, поняття і ознаки держави. Роль держави в реалізації загальносуспільних і класових інтересів. Основні функції держави. Теорії походження держави. Держава та особистість і співвідношення між ними. Основні напрями формування правової держави в Україні.

Тема 2. Основні поняття теорії права

Поняття права та його ознаки. Принципи і функції права. Взаємозв'язок держави і права. Система права і система законодавства. Поняття структурних елементів права. Систематизація нормативно-правових актів. Норма права, ознаки, поняття і види. Структура норми права.

Поняття джерела права і його форми. Нормативні акти як джерела права та їх система. Закон як основне джерело права у правовій державі, підзаконні нормативні акти. Дія нормативних

актів у часі, просторі, екстериторіальність, імунітет та його види. Систематизація законодавства, поняття, форми і значення.

Тема 3. Загальна характеристика конституційного права як провідної галузі права

Конституційне право як провідна галузь національного права України.

Конституція України. Поняття та основні принципи конституційного ладу України. Державний устрій (лад) України. Територіальний устрій України. Поняття громадянства. Конституційно-правовий статус громадян. Поняття і види основних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. Гарантії та захист прав і свобод людини і громадянина.

Тема 4. Органи державної влади та місцевого самоврядування України

Поняття, система та види органів державної влади України. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України та її повноваження. Правовий статус народного депутата України. Конституційно-правовий статус Президента України. Поняття виконавчої влади і система її органів. Кабінет Міністрів України. Центральні органи виконавчої влади. Місцеві державні адміністрації.

Поняття, структура та повноваження місцевого самоврядування в Україні.

Тема 5. Конституційні засади організації та здійснення правосуддя в Україні

Конституційний статус судової влади в Україні. Конституційний Суд України. Завдання та повноваження Конституційного Суду. Призначення суддів Конституційного Суду.

Поняття правоохоронний орган. Система правоохоронних органів України, їх завдання: прокуратура, органи внутрішніх справ (міліція), Служба безпеки України, адвокатура й інші.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ОСНОВНІ ГАЛУЗІ ПРАВА УКРАЇНИ

Тема 6. Основи кримінального права України

Поняття і система кримінального права України. Кримінальний кодекс України.

Злочин. Поняття і ознаки злочину. Поняття складу злочину. Об'єкт та об'єктивна сторона складу злочину. Суб'єкт та суб'єктивна сторона складу злочину. Кримінальна відповідальність. Види кримінальних покарань. Призначення покарань та звільнення від покарань. Кримінальна відповідальність неповнолітніх.

Тема 7. Основи цивільного права України

Поняття та предмет цивільного права України. Джерела цивільного права. Цивільний кодекс України. Цивільно-правові відносини. Майнові та особисті немайнові відносини. Суб'єкти та об'єкти цивільно-правових відносин. Фізична особа. Цивільна правосуб'єктність. Цивільна правоздатність та дієздатність. Види цивільної дієздатності. Юридична особа. Ознаки юридичної особи. Види юридичних осіб. Зміст цивільно-правових відносин. Захист цивільних прав людини.

Тема 8. Основи сімейного права України

Поняття та предмет сімейного права України. Сімейний кодекс України. Поняття сім'ї. Поняття шлюбу. Умови і порядок складання шлюбу. Шлюбний договір. Порядок припинення шлюбу. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя. Майнові правовідносини подружжя. Право власності подружжя.

Майнові права та обов'язки батьків. Майнові права та обов'язки дітей. Позбавлення батьківських прав. Аліменти. Опіка. Піклування. Патронат.

Тема 9. Основи трудового права та соціального законодавства в Україні

Поняття та предмет трудового права України. Система трудового права. Поняття та структура трудових правовідносин. Джерела трудового права. Кодекс законів про працю України. Колективний договір. Поняття колективного договору. Робочий час. Поняття робочого часу. Види робочого часу. Час відпочинку. Поняття часу відпочинку. Види часу відпочинку. Поняття щорічної відпустки та її види. Додаткові відпустки. Трудова дисципліна. Поняття трудової дисципліни.

Законодавство і принципи соціального захисту населення в Україні. Система соціального законодавства України. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Види державного соціального страхування. Страховий випадок. Принципи загальнообов'язкового державного соціального страхування. Державне пенсійне забезпечення.

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (для спеціальності: «Економіка підприємства», 18 год)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ДЕРЖАВА І ПРАВО. ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Лекція 1. Загальна історія та теорія держави

1. Виникнення держави (загальні передумови, причини та типи виникнення держави).
2. Основні теорії походження та сутності держави.
3. Поняття функцій держави. Внутрішні і зовнішні функції держави.
4. Органи державної влади.

Лекція 2. Основні поняття теорії права

1. Місце і роль права в системі соціальних норм.
2. Поняття, ознаки, сутність і зміст права, його функції та джерела.
3. Система права і систематизація законодавства.
4. Правові відносини.

Лекція 3. Загальна характеристика конституційного права як провідної галузі права

1. Загальна характеристика Конституції України (утворення держави Україна, Акт про незалежність України, найважливіші правові пам'ятки України, види Конституцій і джерела конституційного права в Україні).
2. Загальна характеристика засад конституційного ладу України.
3. Конституційні права і свободи людини і громадянина в Україні.
4. Інститут громадянства в Україні.

Лекція 4. Органи державної влади та місцевого самоврядування України

1. Конституційний принцип поділу державної влади.

2. Верховна Рада України.
3. Конституційно-правовий статус Президента України.
4. Система органів виконавчої влади України.
5. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні.

Лекція 5. Конституційні засади організації та здійснення правосуддя в Україні

1. Поняття, основні ознаки та принципи правосуддя в Україні.
2. Судова система України.
3. Конституційний Суд України.
4. Правовий статус суддів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ОСНОВНІ ГАЛУЗІ ПРАВА УКРАЇНИ

Лекція 6. Основи кримінального права України

1. Поняття і система кримінального права України. Загальна характеристика Кримінального кодексу України.
2. Поняття, ознаки, види та склад злочину. Поняття неосудності.
3. Кримінальна відповідальність. Види кримінальних покарань.
4. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Лекція 7. Основи цивільного права України

1. Поняття, принципи, функції та система цивільного права України.
2. Цивільно-правові відносини.
3. Цивільно-правові договори.
4. Спадкове право.

Лекція 8. Основи сімейного права України

1. Поняття та принципи сімейного права України. Загальна характеристика Сімейного кодексу України. Сім'я за сімейним законодавством.
2. Порядок укладення та припинення шлюбу.
3. Особисті немайнові та майнові права і обов'язки подружжя.
4. Права та обов'язки батьків і дітей. Позбавлення батьківських прав.
5. Опіка та піклування. Патронат.

Лекція 9. Основи трудового права та соціального законодавства України

1. Поняття і система трудового права України. Колективний і трудовий договори.

2. Поняття та види робочого часу і часу відпочинку. Трудова дисципліна. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність.

3. Поняття соціального захисту та права на соціальне забезпечення в Україні. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

4. Поняття, система, види пенсій в Україні:

4.1. Солідарна система.

4.2. Накопичувальна система.

4.3. Система недержавного пенсійного забезпечення.

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ (для спеціальності: «Економіка підприємства», (18 год)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ДЕРЖАВА І ПРАВО. ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Практичне заняття № 1, 2 (4 год)

Тема: Загальні поняття про державу і право

Мета: систематизувати, поглибити, закріпити та перевірити знання студентів; оцінити їхні навчальні досягнення

Основні поняття та терміни: держава, функції держави, механізм держави, право, система права, законодавство, правовідносини. форма держави, джерела права, правомірна поведінка, правопорушення, юридична відповідальність.

1. Термінологічна розминка.

2. Питання для обговорення:

1-ше заняття

1. Виникнення, поняття та ознаки держави.

2. Функції держави.

3. Механізм держави.

2-ге заняття

4. Походження, поняття та ознаки права.

5. Система права і система законодавства.

6. Правовідносини та їх елементи.

3. Самостійна робота студентів

3.1. Тематика реферативних повідомлень:

1-ше заняття

1. Форма державного правління.
2. Форма державного устрою.
3. Форма демократично-правового режиму.
2. Механізм держави.

2-ге заняття

1. Поняття, ознаки і види норм права.
2. Правопорушення та його види.
3. Джерела права та їх види.
4. Характеристика юридичної відповідальності, її види.
5. Поняття та види систематизації нормативно-правових актів.

3.2. Тестові завдання (правовий диктант).

3.3. Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. Розтлумачити зміст таких понять та термінів: держава; функції держави; соціальні норми; право; зміст права; функція права; джерело права; закон; підзаконні акти; система права; галузь права; підгалузь права; інститут права; система законодавства; систематизація законодавства; інкорпорація; кодифікація; консолідація; норма права; гіпотеза; диспозиція; санкція; правові відносини; суб'єкти правовідносин; фізична особа; юридична особа; правоздатність; дієздатність; правосуб'єктність; деліктоздатність; юридичні факти; юридичні події; юридичні дії; правова свідомість; правова культура; правомірне поведінка; правопорушення; злочин; проступок; склад правопорушення; об'єкт правопорушення; об'єктивна сторона правопорушення; суб'єкт правопорушення; суб'єктивна сторона правопорушення; юридична відповідальність.

Завдання 2. Існує чимало теорій, які по-різному трактують виникнення держави. Охарактеризуйте основну суть та зміст однієї теорії на вибір.

Завдання 3. Визначте, форму держав, що описано в наведених інформаціях:

- а) кожні п'ять років у країні проводять вибори парламенту - народних зборів. Після чергових виборів народні збори формують уряд на чолі з прем'єр-міністром. Держава поділяється на області, якими керують глави адміністрацій, яких призначає уряд держави;
- б) державу очолює королева, усі закони набувають чинності після затвердження парламентом і підписання королевою. Парламент обирають строком на сім років. До парламенту входять представники 12 земель, кожна з яких має власний уряд і законодавство;
- в) влада в країні в руках генерала, який очолив державу внаслідок заколоту. Дію конституції зупинено. Крім центральної провінції, до складу держави входять три землі, захоплені внаслідок військової операції. Є обраний парламент, але його влада дуже обмежена.

Основна література

1. Кириченко В. М. Правознавство : модульний курс / В. М. Кириченко. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 328 с.

2. Кравчук К. Г. Опорні конспекти з основ права : курс лекцій : навч. посіб. для студ. неюрид. спец. вищ. навч. закл. / К. Г. Кравчук. – К. : Атіка, 2005. – 312 с.
3. Кононенко І. В. Основи правознавства: тестові завдання : тести / І. В. Кононенко. – К. : Вид-во Паливоди А. В., 2008. – 116 с.
4. Молдован В. В. Правознавство : навч. посіб. / В. В. Молдован, Л. І. Чулдіна. – 2-ге вид. – К. : Центр навч. л-ри, 2010. – 184 с.
5. Осауленко О. І. Основи правознавства : навч. посіб. для абітурієнтів / О. І. Осауленко. – К. : КНТ, 2008.
6. Правознавство : навч. посіб. / С. В. Дрожжина, О. О. Одінцова, В. О. Кондратьєв та ін. ; за ред. С. В. Дрожжиної. – К. : Знання, 2006. – 350 с.
7. Правознавство : практикум / за заг. ред. С. М. Тимченка, Т. О. Коломієць. – Суми : ВТД «Університ. кн.», 2007. – 219 с.
8. Шуляк С. Я. Основи правознавства : для абітурієнтів та учнів старших класів / С. Я. Шуляк. – К. : Орин-прес, 2003. – 344 с.
9. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко та ін. – К. : Укр. енцикл., 2000.

Додаткова література

Теорія держави і права України

1. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Рогачова та ін. ; за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Х. : Право, 2002. – 432 с.
2. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права : підручник / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин. – К. : Кондор, 2006. – 477 с.
3. Котюк В. О. Основи держави і права / О. В. Котюк. – К. : Атіка, 2004. – 518 с.
4. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права і держави : навч. посіб. / П. М. Рабінович. – К. : Атіка, 2002. – 312 с.
5. Скакун О. Ф. Теорія держави і права / О. Ф. Скакун. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.
6. Теорія держави і права : академічний курс : підручник / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
7. Теорія держави і права (опорні конспекти) / авт.-упоряд. М. В. Кравчук. – К. : Атіка, 2003.
8. Теорія держави і права : підручник / С. Л. Лисенков, А. М. Колодій, О. Д. Тихомиров, В. С. Ковальський ; за ред. С. Л. Лисенкова. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 448 с.

Практичне заняття № 3 (2 год.)

Тема: Конституційне право як провідна галузь права України

Мета: перевірити, поглибити, систематизувати та закріпити знання студентів; оцінити навчальні досягнення студентів.

Основні поняття і терміни: конституційний лад, виборче право, виборча система, народний депутат України, Верховна Рада України, Президент України, правовий статус особи, виконавча влада. принцип розподілу влади, адміністративно-територіальний устрій України, місцеве самоврядування в Україні.

1. Термінологічна розминка.

2. Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика Конституції України.
2. Конституційний статус Верховної Ради України.
3. Конституційний статус Президента України.
4. Органи виконавчої влади в Україні: система, повноваження.

3. Самостійна робота студентів

3.1. Тематика реферативних повідомлень:

1. Поняття та суть конституційного ладу.
2. Права, свободи і обов'язки людини і громадянина в Україні.
3. Принцип розподілу влади.
4. Громадянство України.
5. Органи місцевого самоврядування в Україні.
6. Характеристика системи адміністративно-територіального устрою України.
7. Виборче право і виборча система, її види.

3.2. Тестові завдання (правовий диктант).

3.3. Завдання для самостійної роботи:

Основні засади конституційного ладу в Україні

Завдання 1. Розтлумачити зміст таких понять та термінів: Конституція України; конституційний лад; людина; особа; громадянин; правовий статус громадянина; апатриди; біпатриди; права і свободи людини.

Завдання 2. Назвати основні принципи конституційного ладу України.

Завдання 3. Назвати та охарактеризувати принципи, на яких ґрунтується чинне законодавство України про громадянство.

Завдання 4. Громадянка України вийшла заміж за громадянина Великобританії. Протягом двох років вони проживають на території України. У них народилася дитина. За яких умов дитина має право набути громадянство України? Яким законом слід керуватися при визначенні громадянства дитини? Який орган буде вирішувати питання про громадянство дитини?

Органи державної влади та місцевого самоврядування України

Завдання 1. Розтлумачити зміст таких понять та термінів: державна влада; Верховна Рада України; парламент; Президент України; вето; імпічмент; Кабінет Міністрів України;

центральні органи виконавчої влади; місцеві державні адміністрації; місцеве самоврядування; органи самоорганізації населення в Україні.

Завдання 2. Використовуючи Конституцію України, розкрити гілки державної влади.

Завдання 3. Скласти схему процесу створення, зміни і скасування законів в Україні.

Завдання 4. Скласти схему системи органів виконавчої влади в Україні.

Завдання 5. Скласти схему системи місцевого самоврядування в Україні.

Рекомендована література

Основна література

1. Кириченко В. М. Правознавство : модульний курс / В. М. Кириченко. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 328 с.
2. Кравчук К. Г. Опорні конспект з основ права : курс лекцій : навч. посіб. для студ. неюрид. спец. вищ. навч. закл. / К. Г. Кравчук. – К. : Атіка, 2005. – 312 с.
3. Кононенко І. В. Основи правознавства: тестові завдання : тести / І. В. Кононенко. – К. : Вид-во Паливоди А. В., 2008. – 116 с.
4. Молдован В. В. Правознавство : навч. посіб. / В. В. Молдован, Л. І. Чулдіна. – 2-ге вид. – К. : Центр навч. л-ри, 2010. – 184 с.
5. Осауленко О. І. Основи правознавства : навч. посіб. для абітурієнтів / О. І. Осауленко. – К. : КНТ, 2008.
6. Правознавство : навч. посіб. / С. В. Дрожжина, О. О. Одінцова, В. О. Кондратьєв та ін. ; за ред. С. В. Дрожжиної. – К. : Знання, 2006. – 350 с.
7. Правознавство : практикум / за заг. ред. С. М. Тимченка, Т. О. Ко-ломієць. – Суми : ВТД «Університ. кн.», 2007. – 219 с.
8. Шуляк С. Я. Основи правознавства : для абітурієнтів та учнів старших класів / С. Я. Шуляк. – К. : Орин-прес, 2003. – 344 с.
9. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко та ін. – К. : Укр. енцикл., 2000.

Конституційне право України

1. Конституційне право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Ю. М. Тодики та В. С. Журавського. – К. : Право, 2008. – 416 с.
2. Погорілко В. Ф. Конституційне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко ; за заг. ред. В. Л. Федоренка. – 2-ге вид., переробл. і доопр. – К. : Алерта ; КНТ ; Центр навч. л-ри, 2010. – 432 с.
3. Скрипнюк О. В. Курс сучасного конституційного права України : академ. вид. / О. В. Скрипнюк. – Х. : Право, 2009. – 468 с.
4. Теліпко В. Е. Конституційне та конституційно-процесуальне право України : навч. посіб. / В. Е. Теліпко. – К. : Центр навч. л-ри, 2009. – 568 с.
5. Шляхтун П. П. Конституційне право України : підручник / П. П. Шляхтун. – К. : Освіта України, КНТ, 2008. – 592 с.

Нормативно-правова література

1. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів : Закон України від 10 липня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 35–36. – Ст. 491.
2. Про вибори народних депутатів України : Закон України від 25.03.2004 р. // Голос України. – 2004. – 20 квіт. – № 73.
3. Про вибори Президента України : Закон України від 05.03.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 14. – Ст. 81.
4. Про всеукраїнський та місцеві референдуми : Закон України від 03.07.1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 33. – Ст. 443.
5. Про громадянство України : Закон України від 18.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65.
6. Про Конституційний Суд України : Закон України від 16.10.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.
7. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.97 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
8. Про мови в Українській РСР : Закон України від 28.10.1989 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1989. – № 45. – Ст. 631.
9. Про національні меншини в Україні : Закон України від 25.06.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 529.
10. Про об'єднання громадян : Закон України від 16.06.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 504.
11. Про освіту : Закон України від 23.05.91 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 34. – Ст. 451.
12. Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 р. в редакції закону від 13.10.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41–42. – Ст. 529.
13. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 25. – Ст. 283.
14. Про судоустрій України та статус суддів : Закон України від 07.07.2010 р. // Голос України. – 2010. – № 142.

Практичне заняття № 4 (2 год.)

Тема: Судова система та правоохоронні органи України

Мета: перевірити, поглибити, систематизувати та закріпити знання студентів; оцінити навчальні досягнення студентів.

Основні поняття і терміни: правосуддя, суди загальної юрисдикції, спеціалізовані суди, Конституційний Суд України, правоохоронні органи України, прокуратура, органи внутрішніх справ, адвокатура, правозахисні органи.

1. Термінологічна розминка (індивідуальні завдання).
2. Питання для обговорення:

1. Поняття і сутність правосуддя.
2. Компетенція судів загальної юрисдикції.
3. Конституційний Суд України, склад, повноваження.
4. Система та повноваження правоохоронних органів України.

3. Самостійна робота студентів

3.1. Тематика реферативних повідомлень:

1. Верховний суд України.
2. Органи прокуратури.
3. Органи внутрішніх справ.
4. Органи юстиції.
4. Служба безпеки України.

5. Адвокатура.

6. Нотаріат.

3.2. Тестові завдання (правовий диктант).

3.3. Завдання для самостійної роботи:

Конституційні засади організації та здійснення правосуддя в Україні

Завдання 1. Розтлумачити зміст таких понять та термінів: судова влада; правосуддя; судова система; судочинство; суддя; суди загальної юрисдикції; місцевий суд; апеляційний суд; спеціалізований суд; Верховний суд України; Конституційний Суд України; конституційне подання; конституційне звернення.

Завдання 2. Назвати та охарактеризувати основні ознаки та принципи правосуддя в Україні.

Завдання 3. Скласти схему судів загальної юрисдикції.

Завдання 4. Назвати вимоги до кандидатів на посаду судді.

Конституційні засади діяльності правоохоронних та правозахисних органів України

Завдання 1. Розтлумачити зміст таких понять та термінів: правоохоронні органи; прокуратура; органи внутрішніх справ; міліція; правозахисні органи; Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; органи юстиції; нотаріат; нотаріус; адвокатура; адвокат.

Завдання 2. Скласти схему системи органів прокуратури України.

Завдання 3. Назвати основні права Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Завдання 4. Назвати основні види адвокатської діяльності.

Рекомендована література

Основна література

1. Кириченко В. М. Правознавство : модульний курс / В. М. Кириченко. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 328 с.

2. Кравчук К. Г. Опорні конспекти з основ права : курс лекцій : навч. посіб. для студ. неюрид. спец. вищ. навч. закл. / К. К. Кравчук. – К. : Атіка, 2005. – 312 с.
3. Кононенко І. В. Основи правознавства: тестові завдання : тести / І. В. Кононенко. – К. : Вид-во Паливоди А. В., 2008. – 116 с.
4. Молдован В. В. Правознавство : навч. посіб. – 2-ге вид. / В. В. Молдован, Л. І. Чулдіна. – К. : Центр навч. л-ри, 2010. – 184 с.
5. Осауленко О. І. Основи правознавства : навч. посіб. для абітурієнтів / О. І. Осауленко. – К. : КНТ, 2008.
6. Правознавство : навч. посіб. / С. В. Дрожжина, О. О. Одінцова, В. О. Кондратьєв та ін. ; за ред. С. В. Дрожжиної. – К. : Знання, 2006. – 350 с.
7. Правознавство : практикум / за заг. ред. С. М. Тимченка, Т. О. Ко-ломієць. – Суми : ВТД «Університ. кн.», 2007. – 219 с.
8. Шуляк С. Я. Основи правознавства : для абітурієнтів та учнів старших класів / С. Я. Шуляк. – К. : Орин-прес, 2003. – 344 с.
9. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко та ін. – К. : Укр. енцикл., 2000.

Конституційне право України

1. Конституційне право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Ю. М. Тодики та В. С. Журавського. – К. : Право, 2008. – 416 с.
2. Погорілко В. Ф. Конституційне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко ; за заг. ред. В. Л. Федоренка. – 2-ге вид., переробл. і доопр. – К. : Алерта ; КНТ ; Центр навч. л-ри, 2010. – 432 с.
3. Скрипнюк О. В. Курс сучасного конституційного права України : академ. вид. / О. В. Скрипнюк. – Х. : Право, 2009. – 468 с.
4. Теліпко В. Е. Конституційне та конституційно-процесуальне право України : навч. посіб. / В. Е. Теліпко. – К. : Центр навч. л-ри, 2009. – 568 с.
5. Шляхтун П. П. Конституційне право України : підручник / П. П. Шляхтун. – К. : Освіта України, КНТ, 2008. – 592 с.

Нормативно-правова література

1. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів : Закон України від 10 липня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 35–36. – Ст. 491.
2. Про вибори народних депутатів України : Закон України від 25.03.2004 р. // Голос України. – 2004. – 20 квіт. – № 73.
3. Про вибори Президента України : Закон України від 05.03.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 14. – Ст. 81.
4. Про всеукраїнський та місцеві референдуми : Закон України від 03.07.1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 33. – Ст. 443.
5. Про громадянство України : Закон України від 18.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65.

6. Про Конституційний Суд України : Закон України від 16.10.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.
7. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.97 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
8. Про мови в Українській РСР : Закон України від 28.10.1989 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1989. – № 45. – Ст. 631.
9. Про національні меншини в Україні : Закон України від 25.06.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 529.
10. Про об'єднання громадян : Закон України від 16.06.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 504.
11. Про освіту : Закон України від 23.05.91 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 34. – Ст. 451.
12. Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 р. в редакції закону від 13.10.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41–42. – Ст. 529.
13. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 25. – Ст. 283.
14. Про судоустрій України та статус суддів : Закон України від 07.07.2010 р. // Голос України. – 2010. – № 142.

Практичне заняття № 5 (2 год)

Тема: Основи цивільного права України

Мета: перевірити, поглибити, систематизувати та закріпити знання студентів; оцінити навчальні досягнення студентів.

Основні поняття і терміни: цивільне право, цивільні правовідносини, суб'єкти цивільного права, об'єкти цивільного права, угоди, цивільно-правова відповідальність, позовна давність, право власності, угоди, суб'єкти і об'єкти цивільного права.

1. Термінологічна розминка.

2. Питання для обговорення:

1. Вступ до цивільного права. Цивільний кодекс України.

2. Поняття цивільних правовідносин.

3. Цивільно-правові договори.

3. Самостійна робота студентів

3.1. Тематика реферативних повідомлень:

1. Поняття та система цивільного права.

2. Суб'єкти і об'єкти цивільного права.

3. Поняття, зміст та види угод.

4. Цивільно-правова відповідальність.

3.2. Тестові завдання (правовий диктант).

3.3. Завдання для самостійної роботи:

Завдання 1. Розтлумачити зміст таких понять та термінів: цивільне право; цивільно-правові відносини; майнові та особисті немайнові відносини; суб'єкти цивільних правовідносин; об'єкти цивільних правовідносин; цивільна правосуб'єктність; цивільна правоздатність; цивільна дієздатність; право власності; право приватної власності; право державної власності; право комунальної власності; право спільної власності; зобов'язальне право; суб'єкти зобов'язань; об'єкти зобов'язань; цивільно-правовий договір; цивільно-правова відповідальність; спадкове право; спадкодавець; спадкоємець; спадщина; спадкування за законом; спадкування за заповітом.

Завдання 2. Назвати та охарактеризувати різновиди цивільної дієздатності.

Завдання 3. Назвати ознаки юридичної особи.

Завдання 4. Радіоінженер Григорій (який був одружений), одержавши заробітну плату, придбав паяльник. Через два місяці за свою зарплату він придбав телевізор. Ще через місяць, отримавши премію за перемогу у професійному конкурсі, Григорій купив холодильник. Які з цих речей є особистою приватною власністю, а які - спільною власністю? Свою відповідь обґрунтуйте

Рекомендована література

Основна література

1. Кириченко В. М. Правознавство : модульний курс / В. М. Кири-ченко. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 328 с.
2. Кравчук К. Г. Опорні конспекти з основ права : курс лекцій : навч. посіб. для студ. неюрид. спец. вищ. навч. закл. / К. Г. Кравчук. – К. : Атіка, 2005. – 312 с.
3. Кононенко І. В. Основи правознавства: тестові завдання : тести / І. В. Кононенко. – К. : Вид-во Паливоди А. В., 2008. – 116 с.
4. Молдован В. В. Правознавство : навч. посіб. – 2-ге вид. / В. В. Мол-дован, Л. І. Чулдіна. – К. : Центр навч. л-ри, 2010. – 184 с.
5. Осауленко О. І. Основи правознавства : навч. посіб. для абітурієнтів / О. І. Осауленко. – К. : КНТ, 2008.
6. Правознавство : навч. посіб. / С. В. Дрожжина, О. О. Одінцова, В. О. Кондратьєв та ін. ; за ред. С. В. Дрожжиної. – К. : Знання, 2006. – 350 с.
7. Правознавство : практикум / за заг. ред. С. М. Тимченка, Т. О. Ко-ломієць. – Суми : ВТД «Університ. кн.», 2007. – 219 с.
8. Шуляк С. Я. Основи правознавства : для абітурієнтів та учнів старших класів / С. Я. Шуляк. – К. : Орин-прес, 2003. – 344 с.
9. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко та ін. – К. : Укр. енцикл., 2000.

Цивільне право України

1. Цивільне право України : підручник : у 2 т. Т. 1 / [В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, І. В. Жилінкова та ін.] ; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 480 с.

2. Цивільне право України: академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 1. – Вид. 2-ге, доповн. і переробл. / за заг. ред. Я. М. Шевченко. – К. : Ін-Юре, 2006. – 696 с.
3. Цивільний кодекс України : наук.-практ. комент. / за ред. О. В. Дзе-ри, Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. – К. : Юрінком Інтер, 2005.
4. Цивільний кодекс України : наук.-практ. коментар / за ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. – К. : Істина, 2004.
5. Цивільний кодекс України : наук.-практ. коментар : у 2 ч. / за заг. ред. Я. М. Шевченко. – К. : Ін-Юре, 2004.
6. Цивільний кодекс України : наук.-практ. коментар / за заг. ред. Є. О. Харитонova, О. І. Харитонovої, Н. Ю. Голубевової. – К. : Всеукр. асоц. вид. «Правова єдність», 2008. – 740 с.
7. Цивільний кодекс України : коментар / за заг. ред. Є. О. Харитонova, О. М. Калітенко. – Х. : Одиссей, 2003.

Практичне заняття № 6–7 (4 год.)

Тема: Основи сімейного права України

Мета: перевірити, поглибити, систематизувати та закріпити знання студентів; оцінити навчальні досягнення студентів.

Основні поняття і терміни: сімейне право, шлюб, сім'я, шлюбний договір, опіка, сімейні відносини, реєстрація шлюбу, подружжя, шлюбний договір, права та обов'язки матері, батька, дитини, усиновлення, опіка та піклування, родичі.

1. Термінологічна розминка.

2. Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика сімейного права України.
2. Поняття, ознаки та порядок укладення та припинення шлюбу.
3. Умови припинення шлюбу.
4. Розкрийте поняття опіка, піклування та патронат над дітьми, прийомна сім'я, дитячий будинок сімейного типу .

3. Самостійна робота студентів

3.1. Реферативні повідомлення:

1. Регулювання сімейних відносин.
2. Недійсність шлюбу.
3. Особисті немайнові права та обов'язки подружжя.
4. Право спільної сумісної власності подружжя.
5. Укладення шлюбу.
6. Заручини.
7. Шлюбний договір.

8. Права та обов'язки батьків та дітей.

3.2. Тестові завдання (правовий диктант).

3.3. Завдання для самостійної роботи:

Основи сімейного права України

Завдання 1. Розтлумачити зміст таких понять та термінів: сімейне право; сім'я; шлюб; шлюбний договір; особисті немайнові права та обов'язки подружжя; майнові правовідносини подружжя; право власності подружжя; майнові права та обов'язки батьків; майнові права та обов'язки дітей; аліменти; позбавлення батьківських прав; опіка; піклування; патронат.

Завдання 2. Назвати порядок укладення та припинення шлюбу.

Завдання 4. Назвати та охарактеризувати особисті немайнові права подружжя.

Завдання 5. Знайдіть помилки в тексті: Шлюб — це сімейний союз жінки і чоловіка, зареєстрований у державному органі реєстрації актів цивільного стану або через релігійний обряд у церкві після досягнення жінкою та чоловіком 18 років, а якщо у них є діти,— можливе зменшення шлюбного віку на 2-3 роки за рішенням державного органу реєстрації актів цивільного стану із обов'язковим укладенням шлюбного договору напередодні одруження.

Рекомендована література

Основна література

1. Кириченко В. М. Правознавство : модульний курс / В. М Кириченко. — К. : Центр навч. л-ри, 2007. — 328 с.
2. Кравчук К. Г. Опорні конспекти з основ права : курс лекцій : навч. посіб. для студ. неюрид. спец. вищ. навч. закл. / К. Г. Кравчук. — К. : Атіка, 2005. — 312 с.
3. Кононенко І. В. Основи правознавства: тестові завдання : тести / І. В. Кононенко. — К. : Вид-во Паливоди А. В., 2008. — 116 с.
4. Молдован В. В. Правознавство : навч. посіб. — 2-ге вид. / В. В. Молдован, Л. І. Чулдіна. — К. : Центр навч. л-ри, 2010. — 184 с.
5. Осауленко О. І. Основи правознавства : навч. посіб. для абітурієнтів / О. І. Осауленко. — К. : КНТ, 2008.
6. Правознавство: навч. посіб. / С. В. Дрожжина, О. О. Одінцова, В. О. Кондратьєв та ін. ; за ред. С. В. Дрожжиної. — К. : Знання, 2006. — 350 с.
7. Правознавство : практикум / за заг. ред. С. М. Тимченка, Т. О. Коломієць. — Суми : ВТД «Університ. кн.», 2007. — 219 с.
8. Шуляк С. Я. Основи правознавства : для абітурієнтів та учнів старших класів / С. Я. Шуляк. — К. : Орин-прес, 2003. — 344 с.
9. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко та ін. — К. : Укр. енцикл., 2000.

Сімейне право України

1. Сімейне право України : підручник / Л. М. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.] ; за заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. — К. : Юрінком Інтер, 2006. — 264 с.

Практичне заняття № 8–9 (4 год.)

Основи трудового права та права соціального забезпечення в Україні

Мета: перевірити, поглибити, систематизувати та закріпити знання студентів; оцінити навчальні досягнення студентів.

Основні поняття і терміни: трудове право України, джерела трудового права України, трудові правовідносини, трудовий договір, робочий час, час відпочинку, заробітна плата. колективний договір, контракт, матеріальна відповідальність у трудовому праві, індивідуальні спори, колективні спори.

1. Термінологічна розминка.

2. Питання для обговорення:

1-ше заняття

1. Поняття та джерела трудового права.
2. Трудові правовідносини, їх зміст.
3. Поняття, порядок укладення, зміни та припинення трудового договору.
4. Робочий час, його види, час відпочинку. Види відпусток.
5. Трудова дисципліна. Дисциплінарна відповідальність.

2-ге заняття

1. Поняття соціального забезпечення та соціального страхування.
2. Пенсії в солідарній системі.
3. Пенсійні виплати в обов'язковій накопичувальній системі.
4. Пенсійні виплати в недержавній пенсійній системі.

3. Самостійна робота студентів

3.1. Реферативні повідомлення

1-ше заняття

1. Поняття колективного договору.
2. Контракт – особлива форма трудового договору.
3. Характеристика матеріальної відповідальності учасників трудових правовідносин.
4. Індивідуальні та колективні спори: поняття, сторони, шляхи вирішення.

2-ге заняття

1. Принципи функціонування солідарної, накопичувальної державної та недержавної систем пенсійного забезпечення.
2. Дайте визначення понять «соціальний захист, соціальне законодавство», «соціальне забезпечення».

3. Дайте характеристику професійної пенсійної системи.
4. Що таке пенсійний контракт?
5. Види спеціальних пенсій.
6. Які організаційно-правові форми пенсій закріплені законодавством України?
7. Які види державної допомоги є в Україні?
8. Які організаційно-правові форми соціальної допомоги сім'ям із дітьми є в Україні?

3.3. Завдання для самостійної роботи:

Основи трудового права України (1-ше заняття)

Завдання 1. Розтлумачити зміст таких понять та термінів: трудове право; система трудового права; трудові правовідносини; суб'єкти трудових правовідносин; колективний договір; колективна угода; трудовий договір; контракт; трудова книжка; робочий час; час відпочинку; відпустка; святкові дні; неробочі дні; трудова дисципліна; обов'язок; заохочення; дисциплінарна відповідальність; стягнення; матеріальна відповідальність; трудовий спір; комісія з трудових спорів.

Завдання 2. Назвати зміст контракту і пояснити, чим він відрізняється від звичайного трудового договору.

Завдання 3. Назвати та охарактеризувати підстави припинення трудового договору.

Основи соціального законодавства України (2-ге заняття)

Завдання 1. Розтлумачити зміст таких понять та термінів: соціальне страхування, соціальне забезпечення, державне пенсійне забезпечення, комерційне пенсійне забезпечення, пенсія за віком, пенсія у зв'язку з інвалідністю, пенсію у разі втрати годувальника, пенсія за вислугу років.

Завдання 2. Назвати та охарактеризувати види соціального захисту.

Завдання 3. Охарактеризувати види пенсій.

Рекомендована література

Основна література

1. Кириченко В. М. Правознавство : модульний курс / В. М Кириченко. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 328 с.
2. Кравчук К. Г. Опорні конспекти з основ права : курс лекцій : навч. посіб. для студ. неюрид. спец. вищ. навч. закл. / К. Г. Кравчук. – К. : Атіка, 2005. – 312 с.
3. Кононенко І. В. Основи правознавства: тестові завдання : тести / І. В. Кононенко. – К. : Вид-во Паливоди А. В., 2008. – 116 с.
4. Молдован В. В. Правознавство : навч. посіб. – 2-ге вид. / В. В. Молдован, Л. І. Чулдіна. – К. : Центр навч. л-ри, 2010. – 184 с.
5. Осауленко О. І. Основи правознавства : навч. посіб. для абітурієнтів / О. І. Осауленко. – К. : КНТ, 2008.
6. Правознавство : навч. посіб. / С. В. Дрожжина, О. О. Одінцова, В. О. Кондратьєв та ін. ; за ред. С. В. Дрожжиної. – К. : Знання, 2006. – 350 с.

7. Правознавство : практикум / за заг. ред. С. М. Тимченка, Т. О. Ко-ломієць. – Суми : ВТД «Університ. кн.», 2007. – 219 с.
8. Шуляк С. Я. Основи правознавства : для абітурієнтів та учнів старших класів / С. Я. Шуляк. – К. : Орин-прес, 2003. – 344 с.
9. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко та ін. – К. : Укр. енцикл., 2000.

Трудове право та право соціального забезпечення в Україні

1. Прокопенко В. І. Трудове право України : підручник / В. І. Прокопенко. – Х. : Фірма «Консул», 1998. – 480 с.
2. Теліпко В. Е. Трудове право України : навч. посіб. / В. Е. Теліпко, О. Г. Дутова ; за заг. ред. В. Е. Теліпко. – К. : Центр навч. л-ри, 2009. – 456 с.
3. Трудове право України : навч. посіб. / за ред. П. Д. Пилипенка. – К. : Істина, 2005. – 208 с.
4. Трудове право України : підручник / ред. Н. Б. Болотіна, Г. І. Чанишева. – К. : Знання ; КОО, 2000, 2001. – 564 с.
5. Трудове право України : підручник. – 4-те вид., переробл. і доповн. – К. : Вид. дім «Ін-Юре», 2010. – 536 с.
6. Право соціального забезпечення [Текст] : підручник. – 2-ге вид. / за ред. П. Д. Пилипенка. – К. : [б. в.], 2008. – 504 с.
7. Право соціального забезпечення України : підручник. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К. : Вид. дім «Ін-Юре», 2010. – 504 с.
8. Ярошенко І. С. Право соціального забезпечення : навч. посіб. / І.С. Ярошенко. – К. : КНЕУ, 2005. – 232 с.

Нормативно-правова література

1. Конституція України. – К. : [б. в.], 1996.
2. Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами : офіц. текст : за станом на 1 червня 2006 р. : зб. нормат. актів. – К. : Юрінкомінтер, 2006. – 306 с.
3. Концепція соціального забезпечення населення України : станом на 21 грудня 1993 р.
4. Про відпустки : Закон України від 15.11.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 2. – Ст. 4.
5. Про загальнообов'язкове соціальне державне страхування : Закон України від 14 січня 1998 р.
6. Про пенсійне забезпечення : Закон України від 5 листопада 1991 р. зі змінами і доповненнями на 2008 р.
7. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 9 липня 2003 р., чинний від 01.01.2004 р.).
8. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України від 9 липня 2003 р.
9. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи : Закон України від 08.07.2011 р.

10. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб : Закони України від 9 квітня 1993 р.
11. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закони України від 22 жовтня 1992 р.
12. Про основні принципи соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні : Закон України від 16 грудня 1993 р.
13. Про державну допомогу сім'ям з дітьми : Закон України від 21 листопада 1992 р.; Про статус і соціальний захист громадян, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи : Закон України від 28 лютого 1991 р.; Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 р.
14. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності : Закон України від 23 вересня 1999 р.
15. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 2 березня 2000 р.
16. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням : Закон України від 18 січня 2001 р.

6. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(для спеціальності: «Економіка підприємства»)

Назва теми	Кількість годин, відведених на:			
	лекції	семі- нари	самостійну роботу	індивід. роботу
1	2	3	4	5
<i>Змістовий модуль 1. Держава і право. Основи конституційного права України</i>				
Тема 1. Історія та загальна теорія держави	2	4	2	2
Тема 2. Основні поняття теорії права	2		2	2
Тема 3. Загальна характеристика конституційного права як провідної галузі права	2	2	2	2
Тема 4. Органи державної влади та місцевого самоврядування України	2		2	2
Тема 5. Конституційні засади здійснення правосуддя в Україні та діяльність правоохоронних і правозахисних органів	2	2	2	2
1	2	3	4	5
<i>Змістовий модуль 2. Основні галузі права України</i>				
Тема 6. Основи кримінального права України	2		2	2

Тема 7. Основи цивільного права України	2	2	2	2
Тема 8. Основи сімейного права України	2	4	2	2
Тема 9. Основи трудового права та основи соціального законодавства України	2	4	4	2
Разом	18	18	20	18

7. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Обов'язкові види і форми самостійної роботи студентів

Студенти мають регулярно опрацьовувати теоретичні питання, передбачені робочою програмою. Для ґрунтовного засвоєння матеріалу дисципліни необхідним елементом є його самостійне опанування студентами, зокрема, й додаткових теоретичних питань, які не розглядаються на лекціях.

Форми самостійної роботи (за зразком)

1. Огляд основної та додаткової літератури.

Конспект

2. Підготовка реферату.

Текст і презентація реферату (до двох сторінок)

3. Підготовка до поточного підсумкового оцінювання.

Відповіді у зошиті

4. Самостійний розгляд завдань.

Конспект

Змістовий модуль 1. Основи теорії держави і права, Конституційного права України

Основи теорії держави і права

1. Методологія юридичної науки.

2. Умови та причини виникнення держав.

3. Теорії виникнення держави.

4. Історичні типи держави.

5. Поняття і сутність держави.

6. Поняття і класифікація функцій держави.

7. Поняття та елементи форми держави.

8. Форма державного правління.

9. Форма державного устрою.

10. Політичний (державний) режим: поняття і види.
11. Органи держави: поняття, ознаки, види.
12. Принципи організації і діяльності державного апарату.
13. Політична система (політична організація). Поняття та елементи.
14. Загальне поняття про громадянське суспільство.
15. Механізм і апарат держави.
16. Правова держава: поняття і принципи.
17. Поділ влади як принцип правової держави.
18. Співвідношення суспільства і держави.
19. Право: поняття, сутність, ознаки.
20. Принципи права: поняття і види, призначення.
21. Функції права: поняття і класифікація.
22. Правові системи світу.
23. Поняття і структура системи права.
24. Види соціальних норм.
25. Співвідношення і зв'язок держави і права.
26. Місце права в системі соціальних норм.
27. Поняття і структура норми права.
28. Поняття і види форм (джерел) права.
29. Система законодавства України (поняття та елементи).
30. Систематизація нормативних актів: поняття, цілі і форми.
31. Поняття і структурні елементи системи права.
32. Предмет і метод правового регулювання як підстава розподілу норм права на галузі.
33. Галузь права. Коротка характеристика основних галузей права.
34. Інститут права: поняття і види.
35. Правові відносини: поняття, ознаки, зміст.
36. Види правовідносин.
37. Поняття і види суб'єктів правовідносин.
38. Правоздатність і дієздатність суб'єктів права.
39. Об'єкти правовідносин: поняття і види.
40. Законність і правопорядок. Поняття.
41. Юридичні факти (поняття, види).

42. Підстави притягнення до юридичної відповідальності.

43. Поняття юридичної відповідальності.

44. Поняття та види правопорушень.

45. Види юридичної відповідальності.

Основи конституційного права України

46. Зміст Декларації про державний суверенітет України. Значення цього документа.

47. Акт проголошення незалежності України: короткий зміст і значення.

48. Проголошення Конституцією України суверенітету держави.

49. Конституція України про форму державного правління.

50. Конституція України про форму державного устрою.

51. Конституція України про політичний режим.

52. Права і свободи людини і громадянина в Україні.

53. Конституція України про громадянські права громадян.

54. Конституція України про політичні права громадян.

55. Конституція України про соціально-економічні права громадян.

56. Конституційні гарантії дотримання прав і свобод громадянина України.

57. Конституційні обов'язки громадян України.

58. Поняття і принципи виборчої системи в Україні.

59. Верховна Рада – парламент України (правовий статус).

60. Президент України (правовий статус).

61. Кабінет Міністрів України (правовий статус.)

Змістовий модуль 2. Основні галузі права України

Основи кримінального права України

1. Поняття, завдання, джерела та стадії кримінального процесу.

2. Розгляд кримінальної справи.

3. Кримінальна відповідальність за посадові злочини.

4. Поняття, мета та види кримінальних покарань (кримінальна відповідальність неповнолітніх).

Основи сімейного права України

1. Опіка, піклування та патронат над дітьми.

2. Прийомна сім'я. Дитячий будинок сімейного типу.

3. Майнові та особисті права і обов'язки подружжя.

Право соціального забезпечення

1. Поняття соціального захисту.
2. Поняття соціального страхування в Україні.
3. Соціальний захист окремих категорій осіб.
4. Соціальні допомоги.

Адміністративне право України

1. Адміністративні правовідносини.
2. Адміністративне правопорушення: поняття, ознаки, склад.
3. Адміністративна відповідальність.
4. Поняття адміністративного стягнення.
5. Види адміністративних стягнень.
6. Види адміністративних правопорушень.
7. Порядок вирішення адміністративних спорів та накладення адміністративних стягнень.

Екологічне право України

1. Правова охорона навколишнього природного середовища.
2. Екологічні права й обов'язки громадян.

Земельне право України

1. Загальна характеристика земельного права.
2. Право власності на землю. Оренда землі.
3. Порядок вирішення земельних спорів.

Житлове право України

1. Право громадян на житло і його реалізації.
2. Договір найму житлового приміщення.
3. Правове регулювання приватизації державного житлового фонду.

8. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА

Згідно з навчальними планами та урахуванням положень Болонської декларації, для студентів передбачено ІНДЗ з дисципліни «Основи права».

Мета ІНДЗ – сформувати у студентів навички самостійної роботи над першоджерелами та літературою, уміння вибирати, систематизувати і творчо осмислювати матеріал, знаходити у ньому головне, формулювати та логічно викладати свої думки. Виконання ІНДЗ сприяє поглибленому вивченню предмета студентами і є однією з важливих форм перевірки їх знань.

Студентові надається право вибору теми (завдання) ІНДЗ.

Керівник роботи:

- допомагає студентові скласти план роботи та підібрати потрібну літературу, законодавчі документи, довідкові матеріали та ін.;
- проводить систематичні консультації.

Написання роботи. Згідно з планом, у тексті треба послідовно розкрити основні питання теми.

Зміст першоджерел (нормативних актів, документів тощо) можна коротко цитувати або викладати його своїми словами у тій їх частині, яка безпосередньо стосується теми роботи.

Студент під час написання работ, повинен висловлювати власне ставлення до описуваних подій і тих поглядів про них, які подані у рекомендованій літературі. А це значить, що слід уникати поверхового викладу, загальних фраз, дослівного переписування тексту із джерел і літератури. Дослівне переписування навчальної літератури спричинить незадовільну оцінку письмової роботи.

Виклад матеріалу повинен бути чітким, конкретним, охоплювати тільки ті питання, що стосуються теми, органічно з нею пов'язані.

Загальноісторичні, загальнополітичні питання слід викладати стисло, основна увага повинна бути приділена державно-правовим проблемам.

У «Висновках» до роботи студент має дати відповіді на поставлені завдання.

Оформлення роботи. Робота повинна бути надрукована 14 кеглем через 1,5 інтервали. Назви її розділів, параграфів повинні точно відповідати складеному плану.

Титульна сторінка роботи оформляють за єдиним встановленим зразком.

У кінці роботи слід подати список використаних джерел та літератури: вказати використані пам'ятки права, тексти нормативно-правових актів тощо, після цього додати перелік всієї іншої літератури в алфавітному порядку, вказавши прізвища та ініціали авторів, точну і повну назву роботи, місце та рік її видання, кількість сторінок.

Тематика ІНДЗ

1. Держава і право та соціально-економічний розвиток суспільства.
2. Історичний розвиток держави і права.
3. Основні етапи розвитку української державності (найвизначніші пам'ятки правової культури України).
4. Походження держави.
5. Основні теорії походження та сутності держави і права.
6. Поняття й ознаки держави.
7. Функції теорії держави і права.
8. Внутрішні функції держави.
9. Зовнішні функції держави.
10. Форми держави.

11. Держави, які існували на території сучасної України.
12. Поняття права та його ознаки .
13. Соціальні норми.
14. Взаємозв'язок права та моралі.
15. Джерела права.
16. Поняття та структура правовідносин.
17. Правомірна поведінка: поняття, ознаки та види.
18. Поняття та види правосвідомості та правової культури.
19. Структура правової норми. Види правових норм.
20. Система законодавства.
21. Конституція, закони та підзаконні акти.
22. Підзаконні нормативні і правозастосовні акти в Україні.
23. Поняття законодавства.
24. Нормативні та індивідуальні правові акти.
25. Система права.
26. Загальна характеристика основних галузей права України.
27. Правова держава.
28. Громадянське суспільство.
29. Сучасна правова система України.
30. Поняття, причини та види правопорушення.
31. Цілі, підстави та види юридичної відповідальності.
32. Конституційні принципи юридичної відповідальності.
33. Поняття конституції як основного закону. Види конституцій. Джерела конституційного права в Україні.
34. Державна символіка.
35. Законодавство про мови в Україні.
36. Закон України «Про внесення змін до Конституції України».
37. Громадянство України.
38. Конституційні права та обов'язки громадян.
39. Сучасний стан правової освіти в Україні.
40. Конституційне закріплення права на освіту.
41. Виборча система в Україні.

42. Верховна Рада України. Правовий статус і компетенція Верховної Ради України.
43. Законодавчий процес.
44. Правовий статус Президента України.
45. Повноваження Кабінету Міністрів України.
46. Місцеве самоврядування та органи самоорганізації населення.
47. Поняття судової влади, завдання та засади здійснення правосуддя.
48. Система судів загальної юрисдикції.
49. Поняття правоохоронних органів.
50. Прокуратура України.
51. Правовий статус міліції.
52. Служба безпеки України.
53. Органи юстиції.
54. Адвокатура.
55. Нотаріат в Україні.
56. Цивільне право. Джерела цивільного законодавства.
57. Поняття цивільно-правових відносин.
58. Право власності та його захист.
59. Форми та види власності.
60. Інтелектуальна власність.
61. Цивільно-правові договори.
62. Спадкове право.
63. Міжнародні стандарти в галузі охорони сім'ї дитинства. Конвенція про права дитини.
64. Сімейне законодавство. Сімейний кодекс України.
65. Порядок укладення шлюбу і створення сім'ї.
66. Припинення шлюбу і визнання шлюбу недійсним.
67. Взаємні права та обов'язки батьків та дітей.
68. Усиновлення (удочеріння). Патронат.
69. Позбавлення батьківських прав.
70. Опіка і піклування.
71. Конституційне право на працю і відпочинок.
72. Кодекс законів про працю України.
73. Трудові правовідносини.

74. Колективні договори і угоди.
75. Трудовий договір: поняття та порядок укладання.
76. Підстави та порядок припинення трудового договору.
77. Робочий час та його види.
78. Правове регулювання часу відпочинку.
79. Трудова дисципліна.
80. Розв'язання індивідуальних і колективних трудових спорів.
81. Право на соціальний захист і достатній життєвий рівень.
82. Поняття соціального забезпечення та його види.
83. Види соціальної допомоги.
84. Види пенсій за законодавством України.
85. Поняття та види соціального страхування.
86. Поняття кримінального права.
87. Поняття та ознаки злочину. Класифікація злочинів.
88. Поняття неосудності.
89. Мета і види кримінального покарання.
90. Особливості відповідальності неповнолітніх.
91. Види злочинів. Відповідальність за окремі злочини.

9. МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ

При вивченні даної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

Метод ілюстрування — оснащення ілюстраціями статичної (нерухомої) наочності, плакатів, малюнків, картин, карт, схем та ін.

Метод демонстрування — показ різноманітних наочних об'єктів — реальних предметів (безпосередня наочність) та їх зображень (опосередкована наочність).

Вправи — цілеспрямоване, багаторазове повторення студентами певних дій та операцій (розумових, практичних) для формування навичок і вмінь.

Засоби навчання, що використовуватимуться при вивченні дисципліни:

Таблиці — найпоширеніший, традиційний вид друкованих засобів, що належать до зорової наочності. Вони забезпечують довготривале, не обмежене у часі експонування мовного матеріалу, дуже прості у використанні.

Таблиця передбачає не просто показ матеріалу, але й його групування, систематизацію. Дидактична функція демонстраційних таблиць полягає в тому, що вони дають учням орієнтири для застосування правил. Їх найчастіше використовують при вивченні складних тем.

Демонстраційні картки подають матеріал частинами, відображають одне й те саме явище багаторазово, полегшуючи запам'ятовування конкретного матеріалу.

10. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ: екзамен.

11. МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Педагогічний контроль розглядається як основна ланка, що забезпечує неперервність процесу виховання, освіти та професійної підготовки і має чотири пріоритетні функції: діагностичну, навчальну, організаційну та виховну. Засоби діагностики визначають рівень досягнення запланованих навчальних результатів, повинні мати прозорі критерії оцінювання, забезпечувати об'єктивний поточний та підсумковий контроль.

Для навчальної дисципліни «Основи права» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: проведення попереднього, поточного і підсумкового контролю знань студентів. Оцінювання знань студентів на основі даних поточного контролю знань відбувається за допомогою контролю активності роботи студента під час вивчення програмного матеріалу дисципліни, включаючи відповіді на семінарських заняттях, підготовка доповідей, повідомлень та аналітичних матеріалів тощо.

12. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
		оцінка
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81		C
67–74	Задовільно	D
60–66		E
1–59	Незадовільно (3 можливістю повторного складання)	FX
		F

Форми та методи поточного та підсумкового оцінювання

Методи діагностики успішності навчання: усне опитування на практичних заняттях, контрольні та самостійні роботи, реферати, екзамен(усний).

Засоби діагностики успішності навчання: усне та письмове опитування студентів, виконання контрольних та самостійних робіт.

4. Вимоги до підготовки індивідуальних науково-дослідних завдань (ІНДЗ) та їх оцінювання:

Форма звітності: друкований реферат (наукове дослідження) обсягом до 10 сторінок.

Термін виконання: до 10 грудня.

Оцінювання ІНДЗ здійснюється за такими критеріями (максимальна оцінка 12 балів):

- 1) повнота висвітлення проблеми в роботі;
- 2) відповідність темі, обґрунтованість та чіткість висновків;
- 3) обсяг роботи;
- 4) кількість використаної наукової, юридичної літератури та нормативно-правових актів;
- 5) обсяг знань студента з певної проблеми;
- 6) якість виступу студента з доповіддю.

Розподіл балів за модулями

Поточне оцінювання М–І	ЗМ 1				ЗМ 2					ІНДЗ	Загальна кількість балів	Сума
	12				15							
	3	3	3	3	3	3	3	3	3	13	40	
	ПЗ-1	ПЗ-2	ПЗ-3	ПЗ-4	ПЗ-5	ПЗ-6	ПЗ-7	ПЗ-8	ПЗ-9			
	В.-1	В.-1	В.-1	В.-1	В.-1	В.-1	В.-1	В.-1	В.-1			
Т.-1	Т.-1	Т.-1	Т.-1	Т.-1	Т.-1	Т.-1	Т.-1	Т.-1				
	С. р.-1	С. р.-1.	С. р.-1.	С. р.-1	С. р.-1	С. р.-1	С. р.-1	С. р.-1	С. р.-1			
Підсумковий контроль М–ІІ	Іспит (комп’ютерне тестування)										60	

13. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правова література

1. Конституція України. – К. : [б. в.], 1996.
2. Житловий кодекс УРСР : станом на 30 червня 1983 р. – К. : Юрінкомінтер, 2005.
3. Земельний кодекс України : станом на 25.10.2001. – К. : Юрінкомінтер, 2006.
4. Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами : офіц. текст : станом на 1 червня 2006 р. : зб. нормат. актів. – К. : Юрінкомінтер, 2006.
5. Кодекс про адміністративні правопорушення : станом на 7 грудня 1984 р. – К. : Юрінкомінтер, 2006. – 306 с.
6. Кримінальний кодекс України : станом на 5 травня 2001 р. – К. : Юрінкомінтер, 2001.

7. Сімейний кодекс України : станом на 10 січня 2002 р. – К. : Юрінкомінтер, 2002.
8. Цивільний кодекс України : станом на 16 січня 2003 р. – К. : Юрінкомінтер, 2003.
9. Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів : Закон України від 10 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 35–36. – Ст. 491.
10. Про вибори народних депутатів України : Закон України від 25.03.2004 р. // Голос України. – 2004. – 20 квіт. – № 73.
11. Про вибори Президента України : Закон України від 05.03.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 14. – Ст. 81.
12. Про відпустки : Закон України від 15.11.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 2. – Ст. 4.
13. Про всеукраїнський та місцеві референдуми : Закон України від 03.07.1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 33. – Ст. 443.
14. Про громадянство України : Закон України від 18.01.2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 13. – Ст. 65.
15. Про Конституційний Суд України : Закон України від 16.10.2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.
16. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.
17. Про мови в Українській РСР : Закон України від 28.10.1989 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1989. – № 45. – Ст. 631.
18. Про національні меншини в Україні : Закон України від 25.06.92 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 36. – Ст. 529.
19. Про об'єднання громадян : Закон України від 16.06.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 504.
20. Про освіту : Закон України від 23.05.91 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 34. – Ст. 451.
21. Про пенсійне забезпечення : Закон України від 05.11.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 3. – Ст. 10.
22. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи : Закон України від 08.07.2011 р.
23. Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 р. у редакції закону від 13.10.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41–42. – Ст. 529.
24. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 25. – Ст. 283.
25. Про судоустрій України та статус суддів : Закон України від 07.07.2010 р. // Голос України. – 2010. – № 142.

Основна література

1. Кириченко В. М. Правознавство : модульний курс / В. М. Кириченко. – К. : Центр навч. л-ри, 2007. – 328 с.

2. Кравчук К. Г. Опорні конспекти з основ права : курс лекцій : навч. посіб. для студ. неюрид. спец. вищ. навч. закл. / К. Г. Кравчук. – К. : Атіка, 2005. – 312 с.
3. Кононенко І. В. Основи правознавства: тестові завдання : тести / І. В. Кононенко. – К. : Вид-во Паливоди А. В., 2008. – 116 с.
4. Молдован В. В. Правознавство : навч. посіб. – 2-ге вид. / В. В. Молдован, Л. І. Чулдіна. – К. : Центр навч. л-ри, 2010. – 184 с.
5. Осауленко О. І. Основи правознавства : навч. посіб. для абітурієнтів / О. І. Осауленко. – К. : КНТ, 2008.
6. Правознавство : навч. посіб. / С. В. Дрожжина, О. О. Одінцова, В. О. Кондратьєв та ін.] ; за ред. С. В. Дрожжиної. – К. : Знання, 2006. – 350 с.
7. Правознавство : практикум / за заг. ред. С. М. Тимченка, Т. О. Коломієць. – Суми : ВТД «Університ. кн.», 2007. – 219 с.
8. Шуляк С. Я. Основи правознавства : для абітурієнтів та учнів старших класів / С. Я. Шуляк. – К. : Орин-прес, 2003. – 344 с.
9. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко та ін. – К. : Укр. енцикл., 2000.

Додаткова література

Теорія держави і права України

1. Загальна теорія держави і права : (підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.) / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Рогачова та ін. ; за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Х. : Право, 2002. – 432 с.
2. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права : підручник / М. С. Кельман, О. Г. Мурашин. – К. : Кондор, 2006. – 477 с.
3. Котюк В. О. Основи держави і права / В. О. Котюк. – К. : Атіка, 2004. – 518 с.
4. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права і держави : навч. посіб. / П. М. Рабінович. – К. : Атіка, 2002. – 312 с.
5. Скакун О. Ф. Теорія держави і права / О. Ф. Скакун. – Х. : Консум, 2001. – 656 с.
6. Теорія держави і права : академічний курс : підручник / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
7. Теорія держави і права (опорні конспекти) / авт.-упоряд. М. В. Кравчук. – К. : Атіка, 2003.
8. Теорія держави і права : підручник / С. Л. Лисенков, А. М. Колодій, О. Д. Тихомиров, В. С. Ковальський ; за ред. С. Л. Лисенкова. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 448 с.

Конституційне право України

1. Конституційне право України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Ю. М. Тодики та В. С. Журавського. – К. : Право, 2008. – 416 с.
2. Погорілко В. Ф. Конституційне право України : підручник / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко ; за заг. ред. В. Л. Федоренка. – 2-ге вид., переробл. і доопр. – К. : Алерта ; КНТ ; Центр навч. л-ри, 2010. – 432 с.

3. Скрипнюк О. В. Курс сучасного конституційного права України : академ. вид. / О. В. Скрипнюк. – Х. : Право, 2009. – 468 с.
4. Теліпко В. Е. Конституційне та конституційно-процесуальне право України : навч. посіб. / В. Е. Теліпко. – К. : Центр навч. л-ри, 2009. – 568 с.
5. Шляхтун П. П. Конституційне право України : підручник / П. П. Шляхтун. – К. : Освіта України, КНТ, 2008. – 592 с.

Цивільне та сімейне право України

1. Сімейне право України : підручник / [Л. В. Баранова, В. І. Борисова, І. В. Жилінкова та ін.] ; за заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 264 с.
2. Цивільне право України : підручник : у 2 т. – Т. 1 / [В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, І. В. Жилінкова та ін.] ; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 480 с.
3. Цивільне право України : академічний курс : підручник : у 2 т. – Вид. 2-ге, доповн. і переробл. / за заг. ред. Я. М. Шевченко. – К. : Ін-Юре, 2006. – Т. 1. – 696 с.
4. Цивільний кодекс України : наук.-практ. коментар / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової, В. В. Луця. – К. : Юрінком Інтер, 2005.
5. Цивільний кодекс України : наук.-практ. коментар / за ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. – К. : Істина, 2004.
6. Цивільний кодекс України : наук.-практ. коментар : у 2 ч. / за заг. ред. Я. М. Шевченко. – К. : Ін-Юре, 2004.
7. Цивільний кодекс України : наук.-практ. коментар / за заг. ред. Є. О. Харитонова, О. І. Харитонів, Н. Ю. Голубєвої. – К. : Всеукр. асоц. вид. «Правова єдність», 2008. – 740 с.
8. Цивільний кодекс України : коментар / за заг. ред. Є. О. Харитонова, О. М. Калітенко. – Х. : Одиссей, 2003.

Трудове право та право соціального забезпечення України

1. Прокопенко В. І. Трудове право України : підручник / В. І. Прокопенко. – Х. : Фірма «Консул», 1998. – 480 с.
2. Теліпко В. Е. Трудове право України : навч. посіб. / В. Е. Теліпко, О. Г. Дутова ; за заг. ред. В. Е. Теліпко. – К. : Центр навч. л-ри, 2009. – 456 с.
3. Трудове право України : навч. посіб. / за ред. П. Д. Пилипенка. – К. : Істина, 2005. – 208 с.
4. Трудове право України : підручник / ред. Н. Б. Болотіна, Г. І. Чанишева. – К. : Знання ; КОО, 2000, 2001. – 564 с.
5. Трудове право України : підручник. – 4-те вид., переробл. і доповн. – К. : Вид. дім «Ін-Юре», 2010. – 536 с.
6. Право соціального забезпечення [текст] : підручник. – 2-ге вид. / за ред. П. Д. Пилипенка. – К. : [б. в.], 2008. – 504 с.
7. Право соціального забезпечення України : підручник. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К. : Вид. дім «Ін-Юре», 2010. – 504 с.

8. Ярошенко І. С. Право соціального забезпечення : навч. посіб. / І. С. Яро-шенко. – К. : КНЕУ, 2005. – 232 с.

Адміністративне право України

1. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. – Т. 1. Заг. част. / ред. кол. : В. Б. Авер'янов (голова). – К. : Юрид. думка, 2004. – 584 с.
2. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Т. О. Коломоєць. – К. : Істина, 2008. – 286 с.
3. Адміністративне право України : підручник / [Ю. П. Битяк, В. М. Га-ращук, О. В. Дяченко та ін.] ; за ред. Ю. П. Битяка. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 544 с.
4. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. / С. Г. Сте-ценко. – К. : Атіка, 2007. – 624 с.

Кримінальне право України

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. – Вид. 4-те, переробл. та доповн. / Ю. В. Александров, О. О. Дудоров та ін.] / за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. – К. : Атіка, 2008. – 376 с.
2. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник. – Вид. 2-ге, переробл. та доповн. / Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В. А. Клименко та ін.] / за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. – К. : Атіка, 2008. – 712 с.
3. Кримінальне право України. Особлива частина : підручник. – 3-тє вид., переробл. і допов. / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.] ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 624 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник. – 3-тє вид., переробл. і доповн. / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, Л. М. Кривоченко та ін.] ; за ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 496 с.
5. Хавронюк М. І. Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. – К. : [б. в.], 2004. – 504 с.
6. Хавронюк М. І. Судово-практичний коментар до Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. – К. : Юрисконсульт, 2006. – 550 с.